

4. **Глобальный зеленый новый курс** : доклад [Електронний ресурс] / ЮНЕП; Програма ООН. - Режим доступа : http://www.unep.org/greeneconomy/portals/30/docs/GGND-policy-brief_Russian.pdf

5. **Перелік статистичних баз даних ЄС** // Електронний ресурс. http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators#c5=&c7=all&c0=10&b_start=0

6. **Передумови зеленого бізнесу** / Електронний режим доступу: <http://obuch.com.ua/geografiya/667/index.html?page=2>

7. **Україна упала в глобальному індексі інноваційності** http://www.ukrrudprom.com/news/Ukraine_upala_v_globalnom_indeks_e_innovatsionnosti.html

8. Хумарова Н.І. **Екологічно чисте виробництво – інноваційна складова стратегії сталого розвитку** / Н.І. Хумарова // Науковий вісник. – Львів: НАТУУ. – 2007. – Вип. 17.7 - С.110 - 115.

Рецензент: д.е.н., професор Кравців С.В.

УДК 339.9: 061.1ЄС

І. В. ШЕВЧЕНКО

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто еколого-економічні процеси економічного розвитку України та запропоновано шляхи наближення до євроінтеграції. Продемонстровано необхідність об'єднання загальних інтересів з боку України та Європейського Союзу в інтересах екологічної політики. Окреслено стратегічні завдання подальшого розвитку екологічної політики України до досягнення рівня євростандартів.

The article considers the ecological-economics processes of economic development Ukraine and proposed ways approaching integration. Demonstrated the need to unite the general interest of the Ukraine and European Union in the interests of ecological

©Шевченко І.В. – к.е.н., ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України».

policy. Strategic objectives are outlined further development of ecological policy in Ukraine to achieve the level of European standards.

Ключові слова: економічний розвиток, екологічна політика, євроінтеграція, Європейський Союз, економічні механізми.

Відносини Євросоюзу й України досить інтенсивні, останнім часом новини про них виходять на перше місце. Постійно відбувається певні зміни та рухи. Ці відносини охоплюють всі аспекти повсякденного життя українців. Про своє бажання інтегруватися до ЄС Україна заявила ще у 1994 році та підписала «Угоду про партнерство і співробітництво» [1]. Незабаром, у цьому році Україна повинна підписати Угоду про асоціацію з Євросоюзом. Навколо цієї події накручено безліч міфів, упереджень і прогнозів. Серед них є надії на те, що після підписання цієї угоди рівень життя українців буде як у Європі, і одночасно апокаліптичні прогнози про негайний занепад економіки. Тому практичні зрушення в бік євро інтеграційних процесів повинні рухатись від політичних підходів до прагматичних. Рухатись до кордонів Євросоюзу необхідно шляхом реалізації стратегічних цілей та завдань соціально-еколого-економічного, політико-громадського та духовно-культурного розвитку.

Економічні та екологічні аспекти проблеми євроінтеграції України перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, О. Веклич, А.Власюк, В.Волес, П.Буряк, А.Голіков, Я.Жаліло, В.Костецький, В.Папп, В.Сіденко, А.Сухоруков, А.Філіпенко, розглядають різні сторони проблеми наближення до євроінтеграції української економіки та напрями відповідних вирішальних питань.

Актуальність цього дослідження зумовлена розгортанням соціально-економічних перетворень в державі, стрімким зростанням відкритості екологічної політики та посиленням конкурентної боротьби на міжнародних ринках а також намаганням досягти зближення з євростандартами у всіх сферах. Проте, виникають значні перешкоди щодо повноцінного наближення до Євросоюзу, а саме: недосконалість економічних реформ, не сформованість відповідного середовища, низький рівень економічного розвитку. Тому у пропонованій статті автор аналізує

економічні виклики сучасної європейської інтеграції України через призму екологічної політики.

Сучасні соціально-економічні процеси обумовляють необхідність формування ефективної екологічної політики, оскільки якість навколишнього природного середовища залишається важливим чинником життєзабезпечення природно-антропогенних систем. Отже, об'єднання загальних інтересів з боку України та Європейського Союзу в інтересах екологічної політики є незаперечною, не тільки з точки зору щодо перспективи інтеграції, а й насамперед, з погляду на необхідність збереження навколишнього середовища в цілому світу. Екологічна політика Євросоюзу, будучи формально та інституційно оформленою ще на початку 70-х років ХХ ст., тільки з середини 90-х років ХХ ст. почала виділятися в окремий, пріоритетний напрям діяльності [2]. На сьогодні питання охорони навколишнього природного середовища включені в усі напрями політики організації й як свідчить досвід, діяльність ЄС здійснюється на основі екологічної компетенції, що передбачено відповідними статтями договору про Європейський Союз [3] та пов'язана з іншими напрямками діяльності організації.

Принципами екологічної політики Європейського Союзу за визначенням Європейського агентства з навколишнього середовища [4] є:

1) принцип обережності, що був введений Маастрихтським договором, суть якого полягає в спільній діяльності на тих напрямках, де країни не можуть впоратися самі або таке вирішення буде більш ефективним, ніж на рівні держави. Зрозуміло, що заходи, засновані на принципі обережності, повинні бути пропорційні вибраного рівня захисту навколишнього середовища, недискримінаційних в їх застосуванні, повинні відповідати вже прийнятим схожим заходам в даній області і повинна існувати можливість перегляду цих заходів у світлі нових наукових даних;

2) принцип превентивних (попереджувальних) дій, був введений Єдиним Європейським Актом. Його зміст полягає в підході, при якому «краще прийняти превентивні заходи з охорони навколишнього середовища, ніж відновлювати навколишнє середовище». Прикладом застосування принципу стала Директива № 94/62 про пакувальні матеріали і відходи,

де підкреслюється, що найкращий спосіб попередити накопичення пакувального сміття - це скоротити загальний обсяг виробництва пакувальних матеріалів.

3) принцип відшкодування збитку навколишньому середовищу. За цим принципом збиток відшкодування здійснюється шляхом усунення шкоди на початковому етапі її виникнення. Принцип передбачає перевагу законодавцем встановлювати стандарти викидів і скидів забруднюючих речовин, а не стандарти екологічної якості продуктів, особливо коли мова йде про забруднення води і повітря.

5) принцип екологічної орієнтованості, коли будь-яка діяльність здійснюється з урахуванням потреб навколишнього середовища;

6) принцип "забруднювач платить", суттєво підкріплений у 2004 році Директивою 2004/35/ЄС про цивільну відповідальність за забруднення довкілля. Згідно з цим принципом, забруднювач повинен оплатити вартість усунення заподіяної їм збитку, що змушує екологічно небезпечні сфери промисловості і окремі підприємства використовувати у виробництві менш шкідливі речовини і технології. Крім використання штрафів, принцип працює і при введенні екологічних стандартів. Виробництва, яким доводиться відповідати прийнятим стандартам, починають застосовувати екологобезпечні технології та інвестувати виробничий процес;

7) принцип інтеграції екологічної політики у розробку і проведення усіх інших політик.

Хоча поступ у європейській інтеграції України залежить на даний момент від політичних питань, важливо не забувати, що економіка України є сферою, в якій підписання і реалізація Угоди принесуть найбільшу користь. Позитивним прикладом може бути відзначена Угода про «Східне партнерство»

«Східне партнерство» це зовнішньополітична ініціатива Європейського Союзу, яка поширюється на шість східноєвропейських сусідів Євросоюзу – Азербайджан, Білорусь, Вірменію, Грузію, Молдову та Україну.

Ініціативу формально започатковано на Празькому установчому саміті «Східного партнерства» 7 травня 2009р. [5]

Головною метою угоди є політична асоціація й економічна інтеграція з Європейським Союзом. Є платформи, в рамках

яких проект розвиватиметься, є належне фінансування. Це своєрідна дорожня карта для подальших взаємовідносин. Мета тематичних платформ – обмін інформацією та досвідом країн-партнерів у контексті здійснення реформ та перетворень. Діяльність платформ також сприяє налагодженню безпосередніх зв'язків між експертами країн-партнерів та держав-членів Євросоюзу. Засідання кожної з тематичних платформ відбуваються щонайменше двічі на рік.

Проведення в Україні реформ, передбачених у «Східному партнерстві» має сприяти зміцненню демократизації, наданню допомоги в процесах європейської інтеграції, модернізації та верховенству права. У переліку пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2010 рік та 2011 – 2012 роки у розділі "Інші сфери співробітництва" визначено блок "Навколишнє природне середовище та зміна клімату".

Згідно інформації "Про імплементації Порядку денного асоціації Україна – ЄС у 2011 – 2012 роках" серед результатів співпраці з ЄС визначено такі, як:

- започатковано секторальну бюджетну програму Євросоюзу «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України»;

- урядом затверджено Загальнодержавну цільову програму розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 р.;

- урядом затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011-2015 роки;

- реалізується План дій щодо виконання рішення сторін Орхуської конвенції та План дій (стратегія) імплементації Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті на 2010 – 2011 роки

- урядом затверджено Порядок залучення громадськості до обговорення рішень, які можуть впливати на стан довкілля

- у жовтні 2011 р. продовжено роботу проекту ЄС, спрямованого на допомогу Україні в імплементації Конвенції Еспоо та Орхуської Конвенції

- Україна щорічно проводить комплексний екологічний моніторинг на українській ділянці дельти Дунаю.

- співпраця з ЄС з питань зміни клімату здійснюється в рамках Спільної робочої групи.

Таким чином, для України "Східне партнерство" стало можливістю закріпити європейські стандарти в нових нормативно-правових документах в сфері екологічної політики, що, також, сприяє розвитку стабільності у відносинах з ЄС та з країнами "Східного партнерства".

Проте, на належному рівні екологічна складова не знайшла адекватного своїй актуальності відображення як у проведених заходах "Східного партнерства", так і визначених у його рамках завданнях. Так, питання збереження навколишнього природного середовища та зміни клімату визначена лише як складова одного з блоків пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2011 -2012 роки – "Інші сфери співробітництва".[6].

З кожним наступним роком світове суспільство визнає той факт, що навколишнє природне середовище та його стан є базою економіки, безпеки, і, відповідно, впливає на політичні рішення як будь-якої окремою країни, окремого регіону, так і всієї планети.

Враховуючи вимоги сучасного економічного розвитку України, міжнародних зобов'язань та європейських принципів екологічної політики постає питання імплементації нових ефективних важелів екологічної політики. Тому лише удосконалення та запровадження нових економічних механізмів управління екологічною політикою на всіх ієрархічних рівнях, починаючи від локального (регіонального) до загальнонаціонального, буде стимулювати проєкологічну поведінку суб'єктів господарської діяльності та суспільства взагалі. Також не слід забувати про такий чинник як конкурентоспроможність, тому потрібно в першу чергу за словами [7]: "зміцнити конкурентоспроможність національної економіки та її структурно пребудувати на засадах інноваційного розвитку".

Підсумовуючи, слід підкреслити на даному етапі економічного розвитку нашої держави найбільш дієвими є саме економічні механізми екологічної політики, тому найбільш перспективним є розвиток таких напрямів:

- розвиток еколого-економічних рахунків, які мають потужний і високий потенціал для використання як інструментів екологічної політики, починаючи від визначення найбільш гострих екологічних проблем і закінчуючи контролем

ефективності заходів екологічної політики. Саме система еколого-економічних рахунків здатна стати тим інструментом, який дає можливість коригувати і концентрувати чинну еколого-економічну політику в напрямку трансформації

– з метою формування екологічно ефективної, дієвої системи екологічного оподаткування в Україні. Тому, як зазначають фахівці [8] варто реалізувати цей процес у трьох основних напрямках, а саме: шляхом удосконалення чинного екологічного податку в бік посилення стимулюючої функції; шляхом розширення бази екологічного оподаткування за рахунок збільшення природоресурсних рентних платежів; шляхом розробки й впровадження в практику нових видів екологічних податків, притаманних ринковій економіці;

Основною проблемою реалізації вимог залишається питання фінансового забезпечення. Для вирішення проблеми удосконалення фінансового забезпечення управління екологічною політикою, можна запропонувати наступні напрями: досягнення гармонізації основних стратегічних напрямків державної екологічної політики з реальними фінансовими можливостями, що передбачає вдосконалення чинної нормативно-правової бази сталого розвитку з урахуванням екологічних ризиків від виникнення непередбачених надзвичайних ситуацій; підвищення наукового рівня обґрунтування пріоритетності проведення превентивних заходів з попередження надзвичайних ситуацій, виходячи з оцінки ризиків їх виникнення та визначення обсягів можливих збитків; запровадження в обов'язковій формі ринку страхових послуг, що буде забезпечувати захист населення при виникненні надзвичайних ситуацій.

Бібліографія

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012

2. Гусев А.А. Этапы формирования экологической политики Европейского Союза/А.Гусев//Современные проблемы экологической политики Европейского Союза – Выпуск 3. – М.: ГУ-ВШЭ, 2006. – С.5-15.

3.Договір про заснування Європейської Спільноти(консолідована версія станом на 1 січня 2005року) – Режим доступу http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017

4.European Environment Agency. // Copenhagen, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. – 2006.– P.72.

5.Угода про Східне партнерство [Електронний ресурс] –Режим доступу:http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=224168250&cat_id=223345569

6.Порядок денний асоціації Україна – ЄС на 2011 -2012 роки – "Інші сфери співробітництва"[Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://gua.convdocs.org/docs/941/index249258.html?page=4>

7.Жаліло Я.А. Євроінтеграційні перспективи України: від декларації – до дій. – Стратегічні пріоритети – 2009. – №№(12). – С.129-135.

8.Веклич О.О., Хлобистов Є.В. Перспективи сучасної екологічної політики з точки зору вимог сталого людського розвитку//Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь /кер. авт. колективу Е.М.Лібанова /Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Пуги. – Умань: «Візаві», 2012. – С. 99-102

Рецензент: д.е.н., професор Павліха Н.В.

УДК 330.190.2:631.6

**Ж. С. ШИЛО
О. В. КРАВЧУН**

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Висвітлено сучасний стан інвестиційно-інноваційного розвитку України. На основі світового досвіду розглядається можливість державної підтримки підприємств. Звернено увагу на пріоритетні напрямки в інвестиційно-інноваційній діяльності.

© Шило Ж.С. – к.е.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування;

© Кравчун О.В. – студентка Національного університету водного господарства та природокористування